

WADVAARDERS BE RICHTEN

- ◆ DRIE BROERS MET KOR WIJNGAARDEN
AAN HET ROER
- ◆ WADVAARDERS ONDERZOEKEN
ZEEHONDENGEDRAG HOOGWATER
- ◆ TOEKOMST HAVEN DE COCKSDORP
- ◆ WADPLATEN ONTDOEN VAN PLASTIC
- ◆ JONG GEZIN VALT DROOG
- ◆ VOGELN VANUIT DE KUIP

Voorjaar
2018

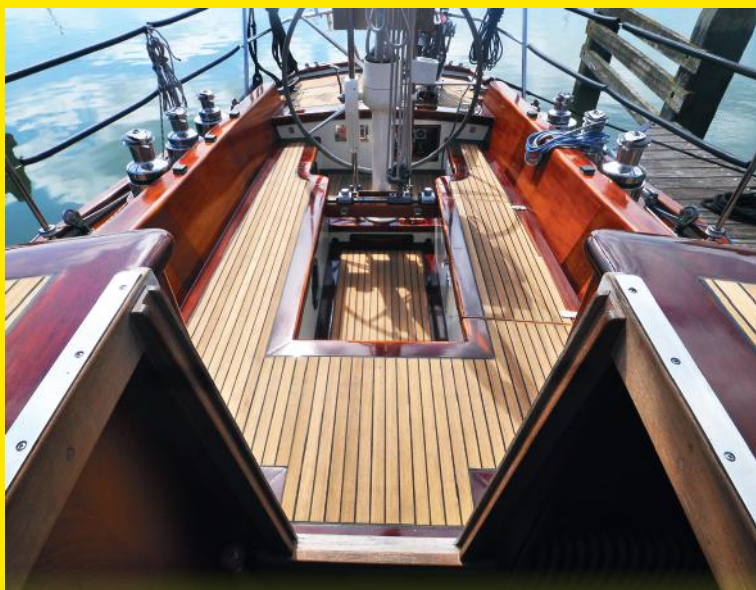
Jaargang 27 nr 103

WADVAARDERS VERENIGING VOOR VRIJ EN VERANTWOORDELIJK VAREN OP DE WADDEN

De Gier Jachtservice: allround in techniek, refit en onderhoud!

Of u nu komt voor een knip- en scheerbeurt.
Of voor een nieuw teakdek, zoals bij dit mooie
klassieke Koopmans jacht, de Albatros:
alle disciplines zijn te vinden bij
De Gier Jachtservice.

Techniek, refit en onderhoud

De Gier
Jachtservice

www.degierjachtservice.nl

Volmolen 4, 1601 ET Enkhuizen | Tel: 0228 325 812

VAN DE VOORZITTER

**Dit is mijn eerste bijdrage
aan deze column van de
Berichten. Het is misschien
wel hetgeen waar ik het
meeste tegenop zie. Van de
andere kant, het geeft ook
weer kansen om zaken met de leden te delen.**

Waar gaan we met de Wadvaarders naar toe? Op de ledenvergadering zijn de Bakens besproken omdat zoiets samen met de leden tot stand moet komen. Ik was dan ook blij met de reacties uit de zaal. Ook is er het streven om werkgroepen in te stellen. Het wordt langzamerhand voor het bestuur ondoenlijk om alle ballen in de lucht te houden. De werkgroepen geven niet alleen verlichting van het bestuur, maar hopelijk ook een grotere betrokkenheid van de leden bij de activiteiten van de vereniging.

De eerste werkgroep is van start gegaan, en wel gericht op het plastic-vrij en schoner Wad. Mede naar aanleiding van de bijdrage van Nienke Dijkstra kwam uit de ledenvergadering de wens naar voren om te gaan werken met afvalzakjes en die aan de leden toe te sturen. Bovendien moet het bestuur niet alleen in het eigen kringetje blijven kijken en nadenken over wat er gedaan moet worden. Het is goed dat er ook van buiten, vanuit de leden, voorstellen en ideeën komen, en eventueel een kritische noot. Indien iemand dus een idee heeft, of ziet dat iets wellicht anders zou kunnen, dan horen we dat graag. Dat kan via mij of via de secretaris.

INHOUD

Een nieuwe fase? Met bovenstaande ontwikkelingen gaan we, naar mijn idee, een nieuwe fase in met de Vereniging Wadvaarders. De eerste periode kenmerkte zich door protesten en acties. Dit heeft de nodige veranderingen teweeggebracht, zoals de Erecode en dat was goed. Daarna kwam een periode van overleg die zich kenmerkte door de besprekingen met verschillende partijen en organisaties. Hiervoor was de tijd rijp en dat is goed uitgekapt. Ongeveer alle organisaties die wat met het Wad van doen hebben, kennen onze vereniging en weten waar we voor staan.

“Ik zie ernaar uit om dit samen met jullie te doen!”

Nu lijkt het tijd om de leden er meer bij te betrekken. Dat vereist weer een ander attitude van zowel leden als bestuur. Op de Wadvaardersdag kreeg ik het gevoel dat dit met elkaar gedeeld werd. Natuurlijk blijft er altijd ruimte om acties uit te voeren wanneer dat nodig is. Wellicht gaan we met elkaar weer een nieuwe periode tegemoet en ik zie ernaar uit om dit samen met jullie te doen!

Rob Leemans, voorzitter

Inleverdatum kopij

Kopij voor Berichten 104 uiterlijk 3 september 2018 naar de redactie: wadvaardersberichten@wadvaarders.nl
Een stijlhandreiking vindt u op de website.

4 Broersweekeinde met Kor Wijngaarden

Epco Wijngaarden "overleeft" een Waddenreis met broer Kor

6 Wadvaardersdag 2018

Een impressie; gezellig en enthousiast

8 Pilot onderzoek zeehonden

Robert van der Eijk legt Wadvaardersonderzoek uit naar zeehondengedrag bij hoogwater

10 Overtijgend naar De Cocksdorp

Paul Raasveld ploetert naar De Cocksdorp en ontmoet de nieuwe beheerders

14 Resultaten monitorings-onderzoek

Rik Vasen schetst resultaten onderzoek interactie tussen natuur en vaarrecreatie

17 Bakens 2018

Jan Röben bespreekt de doelen voor 2018 van de Vereniging Wadvaarders

18 Wadvaarders ruimen op

Eilard Jacob laat de Wadvaarders actievoeren! Met jute tas de Wadplaten ontdoen van plastic zwerfafval

20 Droogvallen, met vallen en opstaan

Nienke Nijp valt droog met haar jonge gezin en vertelt wat er fout (en goed) ging

24 Boekbespreking

Annemarie Zuydweg leest Hans de Blauwe: Strandvondsten - een praktische veldgids

25 Lutske wacht op eb en vloed

Avonturen van zesjarige Lutske van 't Waad

26 Tweehonderd jaar Amsterdams peil

De wonderlijke geschiedenis van het NAP naar aanleiding van een verschenen boekje

28 Vogelen vanuit de kuip

Patholoog Thijs Kuiken vogelt vanuit de kuip en kijkt met professionele aandacht hoe een roofvogel een kanoetstrandloper heeft ontleed

34 Colofon

35 Erecode voor Wadvaarders

Omslag achterzijde

Column mevr. M.C. Haes, zij stuurt Lutske een vriendelijke appje

Broersweekeinde met Kor Wijngaarden

Na twee termijnen als voorzitter van de Vereniging Wadvaarders gaf Kor Wijngaarden op de Wadvaardersdag in januari het stokje over. Kor Wijngaarden staat graag en goed aan het roer. Naast zijn voorzittersperiode, blijkt dat ook uit bijgaand relaas dat zijn broer Epco schreef. Met een knipoog, dat wel.

Even voorstellen. We zijn met z'n drieën als broers, mijn oudste broer Knilles (bij u bekend onder de naam Kor ofwel de zojuist teruggetreden voorzitter), mijn broer Jan, zeven jaar jonger dan Knilles en ik, Epco, weer zeven jaar jonger. Sinds het overlijden van onze heit (vader) in 2005 houden wij jaarlijks in maart een broersweekend op Terschelling, het transport heen en terug altijd in veilige handen van Rederij Doeksen. Tijdens ons laatste weekend bespraken we een mogelijk tweede zeilweekend, wellicht wordt het een nieuwe traditie.

“Schiermonnikoog was mooi maar toch meer iets voor mietjes.

Het zou Terschelling worden. Vorige keer Schiermonnikoog was mooi maar toch meer iets voor mietjes. Ik was vorig jaar heel tevreden met Schiermonnikoog. Er is dan ook wel behoorlijk niveauverschil in onze liefde voor het zeilen. Knilles

woónt het liefst op het Wad, Jan is gedreven en ik ben enthousiast op zonnige dagen, windkracht drie en met een glas koude rosé onder handbereik. Een echte wadvaarder noemt mij waarschijnlijk mooi-weerzeiler, wat niet echt een geuzennaam is. De taakverdeling aan boord is dan ook navenant. Knilles, de schipper, Jan stuurman en fokkenist en ik de penningmeester. Mijn voorwaarden voor Terschelling waren: niet te veel wind en op zondag om zes uur thuis. “Dat komt goed”, zei de schipper.

Kwartiermeesteren in Makkum

Op vrijdagochtend rijden Jan en ik naar Makkum. De schipper wacht ons al op. Hij is al uren bezig met voorbereidingen en reparaties. Zeilen is driekwart voorbereiding en een kwart op het water. Dat was ons al bekend. “Ik doe er voor de zekerheid ook nog even een rif in”, zegt Knilles. Dat wordt meer dan windkracht drie. Daar gaat belofte één. Ondertussen zeulen Jan en ik alles aan boord, best veel. Jan heeft ruim ingekocht. Met een stevig bries naar de sluizen van Kornwerderzand. Grote sluis, kleine sluis, veel drukte en onduidelijkheid en minimaal 1,5 uur wachten. Alle tijd voor een lunch. “Ik ben het brood

vergeten”, zegt Jan wat bedremmeld. Twaalf blikjes bier, drie flessen wijn, één liter jonge jenever, geen brood. Jan en Knilles beslissen dat ik de aangewezen persoon ben om bij de burens om brood te bedelen. Daar ga ik, als een soort moderne Jozef, die probeert zijn oudere broers van de hongersnood te redden. Bij boot één lukt het drie boterhammen los te krijgen. Bij boot twee hou ik weer het verhaal over de overvloed aan drank en tekort aan brood. Zij zijn met vier man aan boord, maar hebben zo scherp ingekocht, dat er geen boterham over is. Ze kijken me aan met een blik van: “Doge jo wol? (Fries voor bent u niet goed snik)”.

En zo vertrekken wij met drie boterhammen, twee Snelle Jelles met kaas (heel nieuw recept), één kanokoek en een liter melk. Op weg naar Terschelling. “Voor mijn suiker moet ik wel regelmatig eten”, zegt Knilles geruststellend als we de trossen net los gooien. Jan en ik gaan spontaan op rantsoen. Het wordt een mooie tocht en om zeven uur komen we aan. De rolverdeling is helder. Knilles bekwaam aan het roer, Jan even bekwaam met de stootkussens en touwen. Ik heb, als penningmeester, op deze momenten een beperkte rol en kijk trots naar mijn

Inderdaad, Jan heeft ruim ingekocht

broers. We gaan laat eten. Knilles is namelijk meer dan een uur op zoek naar de Wadvaardersvlag.

Nog even naar Hessel

Na een half uurtje roepen Jan en ik dat wij prima kunnen eten zonder vlag, maar uit het protest en gemopper uit het vooronder maken we op dat dat geen optie is. Eindelijk de vlag in top en wij naar Loods, het moderne eetcafé waar we de kok nog net tegen kunnen houden. Op weg naar de boot ziet Jan een nachtbus naar Hoorn. "We gaan nog even naar Hessel!", roept Jan. Een kwartier later ben ik met mijn broers bij Hessel. Het zijn snelle beslissers als het om kroegbezoek gaat. Als we terugkomen met de laatste bus blijkt de boot moeilijk te vinden. En in het donker geeft die Wadvaardersvlag ook weinig houvast. We liggen drie rijen dik maar weten wonderwel heelhuids de Twirre te bereiken. Nog een paar jonge jenever en dan rust.

Knilles heeft met vooruitziende blik een rustige zaterdag ingepland. Heel verstandig. Heel ongebruikelijk is Jan (na kroegavond) tot elf uur in de ochtend stil. Met mooi weer zeilen we naar Vlieland. De stroming en de golven tussen Vlieland en Terschelling vormen nog een redelijke uitdaging voor de maag na het bezoek aan Hessel. De strandwandeling wordt ingeruild voor bijslapen. Zelfs het dorp blijkt voor ons te ver. Jan is inmiddels

De drie broers eindelijk aan tafel

geheel hersteld en kookt een heerlijke maaltijd met wat ingrediënten uit de kampwinkel. Nog een Irish coffee en vroeg naar bed. 's Nachts word ik wakker. De wind is onverwacht hard, denk wel windkracht zes en de stagen klapperen. Mijn broers nog in rust, ik in de stress. Dit was niet de afspraak.

Buiten de boeien

Zondagochtend. Het waait wel hard, we gaan zo even buiten de haven kijken "hoe it liket", zegt de schipper. Knilles praat kalm en houdt de stem laag. Ik herken dat. Ik gebruik als projectleider die methode ook wel om opdrachtgevers gerust te stellen dat de budgetoverschrijding wel mee gaat vallen. Ik had mijn schoonzus Fré moeten bellen, vragen wat zo'n zin betekent. Eén keer uit de haven, gaat Knilles natuurlijk nooit terug... En inderdaad, voor ik het weet zitten we al op het ruime sop, westelijk van de Richel via de Vlieland Balg en de Inschot 1A (IN1A) naar de Blauwe Slenk, raken zelfs

nog even vast, maar weten dan de weg te vinden. Bijna niemand op het water. Alleen de Friesland vaart onverstoortbaar op het Wad. Ik krijg heimwee naar dat schip.

Geen Vlieland, geen Harlingen in zicht, soms zelfs geen boeien. "De helft van de boeien is wegbezuinigd", stelt de schipper ons ook nu weer gerust. Heeft zo'n voorzitter van de Wadvaarders dan helemaal geen invloed! "Je moet navigeren met de telefoon", voegt hij er aan toe. Ik werk in de ICT en ben er liever niet van afhankelijk, maar gelukkig komt het goed met de koers. Jan staat stoer aan het roer, ik tuur of ik Harlingen kan ontdekken. En dan opluchting: Harlingen bereikt! Om half één in de middag zetten de broers me af. Zes uur thuis gaat wél lukken. Na een tosti reis ik naar Groningen, de golfslag nog in mijn benen. Onderweg krijg ik een app. Ze zijn op weg naar Leeuwarden en aan de lunch. Crackers, Franse kaas en bier. Stevige schipper, die Kor...

**BE
RICH
TEN**

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

**BE
RICH
TEN**
Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

6

Impressie Wad- vaarders- dag 2018

De Wadvaardersdag vond ook dit jaar weer traditioneel plaats op de laatste zaterdag van januari in de Maritieme Academie in Harlingen. Door de vele wegomleggingen bij Harlingen kostte het veel bezoekers nog wel enige moeite om de weg naar de Academie te vinden, maar uiteindelijk opende voorzitter Kor Wijngaarden even voor tien uur de ochtendbijeenkomst voor ruim 150 leden en gasten.

De ochtend werd gevuld met boeiende bijdragen van Hans Danel over het baggeren van de havens van Noordpolderzijl en Schier; van (Oerol) Joop Mulder over zijn project Sence of Places om langs de Waddenkust kunstwerken en culturele activiteiten te ontplooiën. Piet Winterman en Froukje Krist van de

**U vindt filmpjes van de diverse
sprekers tijdens de Wadvaarders-
dag op www.wadvaarders.nl**

(of scan de QR-code:)

Coalitie Wadden Natuurlijk (CWN) toonden zich vereerd dat zij voor dit jaar de Wadvaaarderstrofee kregen als waardering voor de goede samenwerking tussen de vaarrecreatie, de Wadvvaarders in het bijzonder en de natuurorganisaties verenigd in de genoemde CWN. Jook Nauta van de Stichting Jachthavens Eilanden die de trofee het afgelopen jaar mocht koesteren, was verhinderd om de trofee zelf terug te geven. In een opgestuurd dankwoord gaf hij nog eens een overzicht van het werk van de stichting en de samenwerking met de Wadvvaarders.

Vervolgens werden de aanwezigen verrast met het aanbod van Marianne van der Linden (Scheepswijs) van drie online-minicursussen Varen op het Wad. Dit ter gelegenheid van het 15-jarig bestaan van haar opleidingsinstituut waar onze vereniging mee samenwerkt bij het geven van introductiecursussen Varen op het Wad.

Tussen de ochtendbijeenkomst en de Algemene Ledenvergadering 's middags werden in het hoofdgebouw verschillende workshops gegeven. Een gevarieerd aanbod aan onderwerpen met Jaap Klanderman over de Afsluitdijk, Nico Laros over de Waddenunit, Rob Leemans over wat te doen bij medische calamiteiten aan boord; en Marianne van der Linden over hoe je de scheepsmaatjes

aan boord de noodzakelijke vaarvaardigheden bijbrengt. Overweldigend was de belangstelling - de mensen stonden tot in de gang - voor het verhaal van Peter Renken over de routes over het Duitse Wad.

Na de gebruikelijke stampot als lunch opende Kor om twee uur 's middags de Algemene Ledenvergadering. Rob Leemans gaf aan de hand van dia's een uitgebreid overzicht van de huidige en toekomstige beheerorganisatie voor het Waddengebied en legde uit waarom dat voor ons vaarrecreanten belangrijk is. Nienke Dijkstra van Doe eens Wad hield een pleidooi om mee te werken aan het plasticvrij maken van de wereld, te beginnen met de Waddenzee. De leden reageerden enthousiast.

Overdracht voorzitterschap

Na zes jaar voorzitterschap heeft Kor Wijnbergen het voorzitterschap overgedragen aan Rob Leemans. Applaus en lovende woorden omdat Kor de vereniging Wadvvaarders goed op de kaart heeft gezet en een stevige positie heeft bezorgd in het overleg met beleidsmakend en beherend Nederland; het was altijd plezierig luisteren als Kor aan het woord was: informeel maar wel raak!

**BE
RICH
TEN**

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

7

Pilot onderzoek zeehonden door Wadvaarders en Groninger universiteit

Doet u mee! Onderzoek naar gevoeligheid zeehonden voor doorvaart tijdens hoogwater

Tot nu toe is voornamelijk onderzoek verricht aan zeehonden als ze tijdens laagwater op platen liggen of naar de directe reacties van zeehonden op verstoring. Over zwemmende zeehonden tijdens hoogwater is vrijwel niets bekend. Enerzijds leeft het idee bij veel recreatievaarders dat zwemmende zeehonden zich weinig aantrekken van de boten die ze tijdens hoogwater tegenkomen. Anderzijds gaan veel natuurbeschermers en -beheerders ervan uit dat ook bij hoogwater de scheepvaart de zeehonden dusdanig verstoort dat afsluiting van de zwemgebieden noodzakelijk is. Beide opvattingen zijn vooral meningen die onvoldoende door wetenschappelijke feiten worden onderbouwd.

De aanpak van het onderzoek

Op initiatief van de Wadvaarders is in samenwerking met de Universiteit Groningen (RUG) dit jaar een onderzoekspilot opgezet. De bedoeling van deze onderzoekspilot is feiten aan te dragen die kunnen leiden tot een volgende stap: wetenschappelijk onderzoek doen voor een beter beheer van de zeehondenpopulatie. We onderzoeken in deze pilot wat de effecten zijn om langs of door de opengestelde zeehondengebieden te varen tussen drie uur voor tot drie uur na hoogwater. Dit is op zichzelf nog niet zo eenvoudig: de directe reacties van zwemmende zeehonden op passerende schepen kunnen pas echt goed vastgelegd worden door de zeehonden met gps-zenders uit te rusten. Uiteraard kunnen wij dit niet, vandaar deze voorbereidende pilot. Wadvaarders kunnen in deze pilot namelijk ook wat doen.

Meedoen met een simpele bijdrage

De simpelste bijdrage kunt u leveren door op een afgesproken hoogwater over of langs de opengestelde plaat te varen. Terwijl u vaart, noteert u zwemmende zeehonden en wat hun reactie op uw boot is. Uw bevindingen kunt u digitaal doorgeven.

Meedoen als waarnemer

Uitgebreider is het meedoen als waarnemer. En het belooft een boeiend avontuur te worden: u gaat dan zonder de zeehonden te verstoren 's ochtends tijdens laagwater tellen hoeveel zeehonden er op een plaat liggen. En als u dichtbij kunt komen

Voorbeelden van verschillende koptekeningen bij zeehonden ofwel "Phoca vitulina"

kijkt u welke zeehonden er liggen en maakt u foto's waarop de zeehonden zijn te herkennen. Sommige zeehonden zijn door hun tekening namelijk individueel te herkennen (zie de foto met de zeehondensnoetjes). Eind van de middag als het weer laagwater is, doet u hetzelfde nog een keer op dezelfde plaat.

De voorbereidingen zijn al zo ver gevorderd dat in april en mei met de waarnemingen wordt begonnen zodra de zeehonden weer op de platen liggen. De bedoeling is deze waarnemingen bij zoveel mogelijk platen gedurende een groot deel van het jaar te doen. Zeehonden komen verspreid over het hele Wad voor (zie het kaartje). Er is al geïnventariseerd welke platen in aanmerking komen voor het onderzoek. Bij het kaartje van de Hoge Wier ziet u bij wijze van voorbeeld de dagen en de tijden waarop laag water valt in de eerste weken van juni 2018.

Aan de westzijde is aanlanden en waarnemen mogelijk bij de Zwarte Haan en westelijke oever van Lekkerbeetjes, voorzover de zeehonden op de westoever van Lekkerbeetjes niet verstoord worden. Aan de oostzijde kan aangeland worden op de oostoever van Dantziggat op de Piet Scheve Plaat, voor zover de afstand van de waarnemingsplek tot de zeehonden niet te groot is. Aanlanden op de noordoever van de Dantziggeul is mogelijk, maar vermoedelijk is de afstand tot de zeehonden op de zuidoever te groot.

Vanaf een varende boot Waarneming vanaf een boot is mogelijk vanaf Lekkerbeetjes en Zwarte Haan en Dantziggat. Doorvaart tijdens hoogwater over de plaat is mogelijk voor boten met diepgang tot 1m. Er geldt een vaarverbod over de plaat tussen 15 mei en 1 september.

Het zuiden van de Hoge Wier als voorbeeld, met de plekken waar
zeehonden liggen. Verder de data begin juni 2018 als laagwater 's
morgens en 's avonds valt

[illegible]

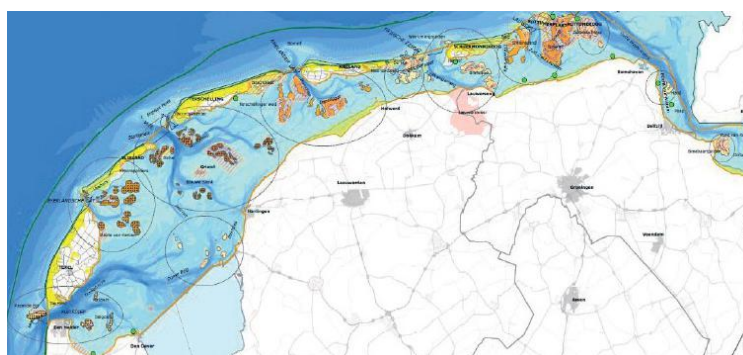
Uiteraard varen we in het seizoen alleen door het nabijgelegen Vaarwater van de Zwarte Haan of door het Danziggat.

Doel van deze pilot: vergelijken van doorvaart met afsluiting

Wij hopen op uw medewerking zodat er voldoende waarnemingen zullen zijn. Als er eind van het jaar voldoende waarnemingen zijn gedaan kunnen platen waar doorvaart verboden is vergeleken worden met platen waar dat wel toegestaan is. Als er geen verschil tussen de platen met en zonder doorvaart is vast te stellen is dat een sterke aanwijzing dat doorvaart niet van invloed is op het gedrag van de zeehonden.

Voor nadere informatie en als u op een of andere manier wilt meewerken aan dit onderzoek kunt u mij mailen (zie het kadertje). Er is een lijstje beschikbaar met de vaarwaters en de plekken waarop u kunt droogvallen om zeehonden te bekijken. En een formulier waarmee u eenvoudig kunt monitoren als waarnemer.

Verspreiding van zeehonden over het Nederlandse Wad (bron jaarverslag Moco, juni 2017)

BE
RICH
TEN
Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

10

Overtijend naar De Cocksdorp

Het leukste haventje van de Nederlandse Wadden is volgens kenners De Cocksdorp. Ook als je het haventje net niet bereikt, is het, in weerwil van schippers vloeken, het leukste haventje. Wil je zonder nukken aan de steiger aanleggen, kost het je dikwijls twee maal een hoogwater. Maar arriveer je dan, dan staat Karin Scholten misschien al klaar om je welkom te heten. Deze zomer zult u merken dat er gewerkt wordt aan het gemaal en een tijdelijke dijkdoorbraak voor een grotere uitstroommonding. Maar in haven De Cocksdorp kunt u prima aanleggen.

“Dat hele vaargebied
heeft iets magisch:
leeg, groots, stil, verlaten.

**BE
RICH
TEN**

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

11

Foto's: Hans Fix en Karin Scholten

Westwad bij Robbengat

Niet voor niets was het Westwad bij Texel en Vlieland een favoriet van Hans Vandersmissen. Als de F16's zonder kerosine staan, is het onderlangs Vlieland fantastisch en het Posthuiswad een stille wens van iedere natuurliefhebber. Daar mocht de Prins van de Wadvaarders nog droogliggen met zijn tweemaster, maar wij zijn er voor het vermeende welzijn van de vogels afgedropen.

Maar ach, het gebied is zo wijds! De dieren lijken hier nog nooit van verstoring door wadvaarders te hebben gehoord. Want dat hele vaargebied heeft iets magisch: leeg, groots, stil, verlaten en daarmee alleen voor de echte liefhebbers toegankelijk. Want je moet er wel wat nagelbijten voor over hebben. Vanuit het westen is het nog het makkelijkst.

Het Vaarwater naar De Cocksdorp brengt je bij het VC-baken waar je heerlijk kunt overnachten. Op anker of op de grond. Of je neemt de Binnen Brezem, met weinig risico of hij nu wel of niet beprikt is en dan door Foksdiep en Vogelzwin.

Dan kom je aan de noordoostkant van Texel en heb je bij westenwinden een heerlijke hogerwal. Daardoor kun je comfortabel ankeren of langs het strandje droogvallen. Daarom ook oefenen beginnende zeilers hier met catamarans van de zeilschool.

Het Robbengat is een ruim vaarwater, duidelijk betond en met een voelbare stroming die je niet moet negeren. Het zeegat zet je dan op je plaats: tijdens de ebstroom zie je naar het

**BE
RICH
TEN**
Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

12

“Ik wil wel naar de Vliehors maar je die golven eens zien!” Dan denk je: een veilige haven.

noordwesten brekers zover je kijkt en voel je ontzag voor de nabije Noordzee; soms krijg je een beetje de zenuwen.

De haven aanlopen

Is dat een reden voor Wadvaarders om haven De Cocksdorp aan te doen? Je kunt vlakbij toch ankeren!? Overal droogvallen langs het strandje!? Iets noordelijker een boeitje droppen!? Bovendien is het haventje precies zo aangelegd dat je in de namiddag een vreselijke zon tegen hebt. Onder die omstandigheden kun je de ingang van het geultje wel vergeten. Alleen als je dan laagwater afwacht kun je de ingang spotten. En dan hoop je maar dat je bij het volgende hoogwater zonder kleerscheuren naar binnen ploetert, de stokjes aan stuurboord. Het gemak waarmee de eilanders dan ook nog eens met hun vletjes in rechte lijn langs pruttelen stemt deemoedig en bescheiden.

De reden is dat er niets leuker is dan haven De Cocksdorp aan te doen. Ben je er eenmaal dan heb je het steigerbiertje dik verdiend. Sommigen willen dan een tapbiertje, achter de dijk. En kom je dan zo uit de wildernis aangelopen, dan kijken de toeristen je aan alsof je uit het niets te voorschijn bent gekomen. “Waar kom jij vandaan?” of “woher kommen Sie denn?”

Texels gevoel voor humor

Het echte gevoel voor humor van de Texelaars zie je in De

aar moet k je aan

Cocksdorp in werking. Want klim je terug over de dijk dan kom je weer in die volslagen andere wereld van het Wad, de rust, de vogels, het getij. En het gevoel voor initiatief van bouwpastoor Sil Boon, de bekende schipper van het veer de Vriendschap, die in 1992 met zijn vrienden de oude functie van het haventje herstelde. Sil is helaas overleden. Thans zetten Martien Boon (geen familie) en Karin Scholten het beheer van de steiger en de prikken gewoon voort. Dat goede Texelse gevoel zie je ook terug bij het hoogheemraadschap. De uitwateringsluis, waar het geultje zijn bestaan aan te danken heeft, wordt verbreed. Maar gelukkig heeft men moeite gedaan om de nieuwe uitstroommond te koppelen aan de start van de aanloopgeul vanaf de dijk gezien.

Toekomst haven De Cocksdorp

Martien en Karin Boon (foto) zijn niet helemaal gerust over de toekomst van haventje De Cocksdorp. Zij blijven het beheer voeren zodat Wadvaarders en de bruine vloot de steiger zullen kunnen blijven aandoen. Zij dekken het dagelijks onderhoud van het haventje De Cocksdorp uit de opbrengst van de vrijwillige bijdrage die Wadvaarders en bruine vlootschippers in het busje stoppen. Zo zijn er vorig jaar diverse steun- en dwarsbalken onder de steiger vervangen door Martien die in De Cocksdorp een timmerbedrijf heeft. Hij brengt zijn uren in "pro deo". Maar voor groot onderhoud is in de toekomst meer nodig. Er gaat echter nog meer veranderen. Een eilander-projectgroep werkt aan een gesubsidieerd project, dat gaat starten na de afronding van de werkzaamheden voor

het gemaal: dan verrijst er naast "ons" havenhoofdje een wandelsteiger van 150 meter lang het Wad op. Als het idee maar niet herhaalt wat er na 1780 gebeurde met het afgetrapte Engelse visserplaatsje Bright Helmston: in dat jaar sprak een toeristengidsje over zijn nieuwe naam: Brighton. Thans komen daar alleen al 30.000 bezoekers per dag langs. Daar zitten De Cocksdorpers niet op te wachten.

Kunst voor Wadvaarders bij De Cocksdorp

Tijd voor Wadgenieters dus om deze zomer De Cocksdorp aan te doen. Als je geluk hebt vaar je naar binnen langs de elfenbankjesbollen-prikken van beeldend kunstenaar Gemma Distelbrink. Zij plaatst die bollenprikken in samenwerking met Martien en Karin aan de stuurboordzijde in de richting van de haven. En wellicht, als de natuur meewerkt, blijven ze nog eventjes staan ook.

**BE
RICH
TEN**

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

13

De Vereniging Wadvaarders is groot
voorstander van het behoud van de kleine
waddenhavens. Misschien kan de Vereniging
Wadvaarders een rol spelen als er echt groot
onderhoud nodig mocht zijn in de toekomst.
Op de steiger treft u een brievenbus aan zodat
u bij afwezigheid van Karin uw vrijwillige
onderhoudsbijdrage daarin kunt doen. Doen!

Resultaten monitoringsonderzoek: Wadrecreatie en natuur i

**BE
RICH
TEN**
Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

14

Op 30 oktober 2017 vond de presentatie plaats van de resultaten van het monitoringsonderzoek dat in het kader van het Actieplan Vaarrecreatie Waddenzee gedaan is. Rik Vasen concludeert dat de balans tussen natuur en Wadrecreanten er behoorlijk in zit.

Op de Wadden zijn natuur en recreatie belangrijke waarden en hoog gewaardeerd. Dat willen we graag zo houden. Maar soms zitten beide waarden elkaar in de weg. De ene waarde bedreigt de andere. Met die bedreigingen moet iedereen rekening houden, zodat we natuur en recreatie beide op een hoog niveau houden. Op een verkeerde manier recreëren kan bijvoorbeeld tot verstoring van zeehonden leiden, waar de natuur onder lijdt. Andersom leiden de afgesloten gebieden voor de bescherming van zeehonden tot beperkingen bij het recreëren. De som van natuur en recreatie zou het grootst zijn als zowel natuur en recreanten hun gang kunnen gaan. Dat vergt van de recreanten dan wel maximaal respect voor de natuur.

Elke recreant zal zijn gedrag als vanzelfsprekend aanpassen, zodat zijn invloed op de natuur minimaal is. En een robuuste populatie zou dan heel soms iets kunnen opschikken. Dat klinkt als een utopie.

Hoever zouden we verwijderd zijn van deze utopie? Die vraag hebben een aantal lagere en hogere overheden en organisaties gesteld. Dit zijn uiteraard instanties die belang hebben bij de Waddenzee, want ze hebben er ook budget voor uitgetrokken. De opdracht voor het onderzoek dat nodig is om de vraag te beantwoorden is naar een aantal onderzoekers gegaan die met elkaar samenwerken in het consortium Moco.

Er is door Moco inmiddels een jaar onderzoek gedaan naar de interactie tussen recreanten en de natuur van de Waddenzee. Ze bouwen daarbij voort op de monitoring uit voorgaande jaren in het kader van een project, genaamd "Oog voor het Wad". Hierna geef ik een toelichting op de onderzoeken.

Gedrag en beleving van de vaarrecreant

Voor dit onderzoek is in 2016 onder 904 mensen een enquête uitgevoerd in de waddenhavens. Vele Wadvaarders zullen de

Actieplan vaarrecreatie Waddenzee

In 2013 heeft een twintigtal organisaties (watersport, natuurbeheer, overheden) het Actieplan Vaarrecreatie Waddenzee ondertekend. Dit Actieplan wil de balans tussen natuur en recreatie in de Waddenzee versterken; vooral door verantwoord vaargedrag te stimuleren.

Om het effect van de maatregelen te bepalen, is dit monitoringsonderzoek gestart: enerzijds naar de vaarrecreatie, anderzijds naar de natuur in de Waddenzee. In een confrontatierapport worden beide onderdelen met elkaar in verband gebracht. Het onderzoek is uitgevoerd door het Monitoringconsortium (Moco) dat bestaat uit: Stenden/ETFI, Altenburg & Wymenga, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Rijksuniversiteit Groningen en De Karekiet landschap en ecologie. Een belangrijke partner bij dit onderzoek is het landelijke Centre of Expertise Leisure, Tourism and Hospitality (CELTH).

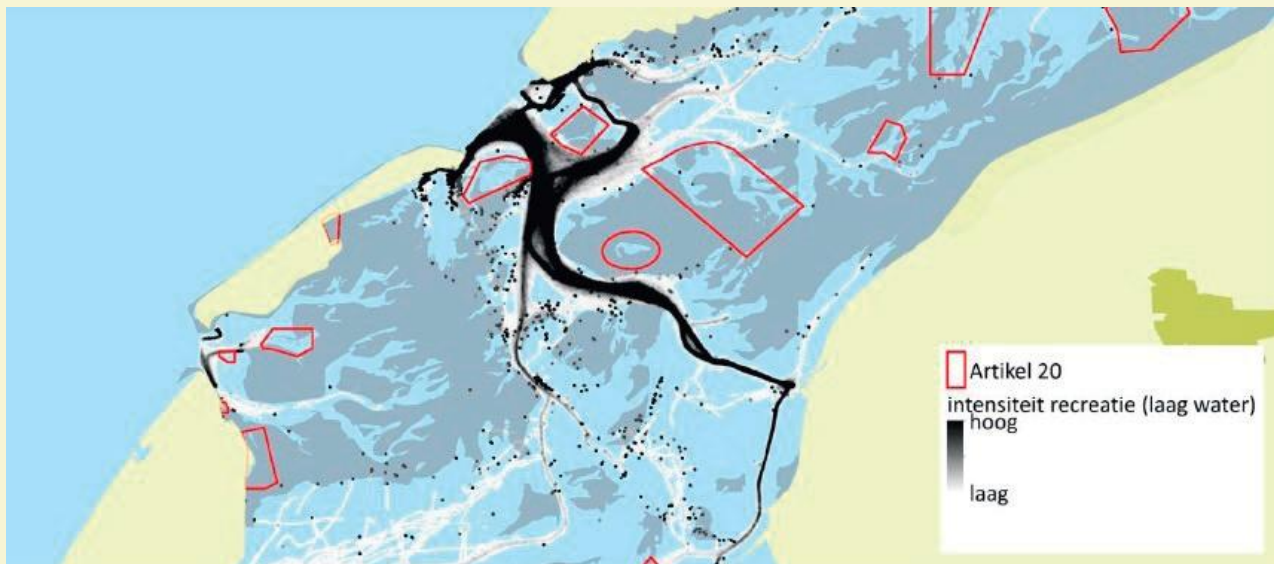
enquête ingevuld hebben. Benieuwd naar de resultaten? Die kunt u nalezen in het rapport dat u vindt door de hiernaast genoemde link in uw browser in te voeren. Dergelijke enquêtes zijn al eerder uitgevoerd, zodat er ook verschillen in de tijd waarneembaar zijn. Naast de enquête zijn ook gegevens van Greenmapper.nl gebruikt. Het bestuur van de Wadvaarders heeft verscheidene oproepen gedaan om op deze site uw favoriete natuurplekken aan te geven. Velen hebben dat gedaan en anders kunt u dat alsnog doen. De watersportrecreanten hebben opvallend vaak hun favoriete plekken op de eilanden gezet. Watersporters waarderen de natuur op de eilanden blijkbaar minstens zo hoog als op de Waddenzee.

Vaarbeweging over het wad

De vaarbewegingen zijn gevolgd via AIS en de radarbeelden van Rijkswaterstaat. Weinig leden van onze vereniging zullen een actieve AIS gebruiken. De meeste van ons zullen alleen als een

De volledige rapporten zijn te vinden op <https://rijkewaddenzee.nl/nieuws/vaarrecreanten-houden-zich-goed-aan-de-regels-op-het-wad/>

in evenwicht

intensiteit van de scheepvaart op een dag in september 2016. Elke stip is een radarecho

Het is handig te weten waar mosselbankjes liggen. U vindt ze op <http://www.wadkanovaren.nl/mosselswest.html> en <http://www.wadkanovaren.nl/mosselsoost.html>

regelmatig terugkerend stipje op de radar terug te vinden zijn. Op de beelden is te zien, dat het overgrote deel van de schepen zich in de vaargeulen bevindt. Slechts een klein percentage vaart of ligt buiten de vaargeul. Dat kan een klein risico voor mosselbanken opleveren waar niemand op wil vastlopen of op droogvallen.

Gebieden die belangrijk zijn voor vogels en zeehonden zijn op uw eigen waterkaart aangegeven als afgesloten gebied. In het kader van dynamische zonering wordt op nautin.nl wekelijks bijgehouden welke gebieden vrij toegankelijk zijn en welke afgesloten. Aan de hand van radargegevens is een momentopname gemaakt op welke plekken zich een schip bevindt. Slechts een handjevol radarstipjes bevindt zich in afgesloten gebieden (kaartje). Er zijn schepen die daar mogen zijn, maar als Wadvareder wilt u daar uiteraard niet waargenomen worden. Zowel uit dit onderzoek van Moco als uit de verslagen van vogelwachters en de Waddenunit blijkt dat vaarrecreanten zich prima aan de regels en de Erecode houden. Die enkele keer dat toch verstoring optreedt, is dat vrijwel steeds uit onwetendheid of veroorzaakt door commerciële robbentochten met RIB-boten.

Tellingen natuur en recreatie

Recreanten

De sluispassages naar het Wad zijn vanaf 1982 geteld en ook het aantal overnachtingen in de waddenhavens. Uit de tellingen blijkt de vaarrecreatie de laatste tien jaren niet meer toe te nemen. Dus sinds 2006 een dalende recreatiedruk.

Sluispassages van en naar het Wad

Zeehonden

Het aantal zeehonden neemt al jaren toe. Maar er is dan ook geen sprake van massale sterfte door ziekten. Recreanten lijken de zeehonden dus niet in de weg te zitten. In dit verband is het interessant om vast te stellen, dat op veel plekken de vaargeul vlak langs de rustplekken van zeehonden loopt. Bijvoorbeeld de Blauwe Balg en de Vliehors. Zeehonden storen zich niet aan de langsvarende schepen, tenzij je er recht op afvaart of naar toe loopt. Het aantal van ongeveer 12.000 zeehonden de laatste jaren op het Nederlandse Wad toont een zeer robuuste populatie die velen tevreden stemt.

BE
RICH
TEN

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

15

Plekken waar schepen hebben drooggelegen gedurende het seizoen van 2016. Het aantal keren droogvallen is geteld en weergegeven op een schaal van laag tot hoog

Vogels

Het aantal vogels op het Wad neemt net als het aantal zeehonden toe. Eind jaren zeventig van de vorige eeuw varieerde het seizoensgemiddelde voor de Nederlandse Waddenzee rond de 600.000 wadvogels. De laatste jaren is dit opgelopen tot 700.000-800.000 wadvogels. Dus ook wat betreft de vogelstand lijkt de recreatievaart de vogels niet in de weg te zitten. Vaargeulen lopen niet dicht langs vogelrijke gebieden. Dus zullen varende schepen geen vogels verstoren die rusten of foerageren.

Confrontatie natuur en vaarrecreatie

Vogels

Tijdens de Moco zomertelling zijn verstoringen en potentiële verstoringbronnen systematisch genoteerd tijdens één dag gedurende het zomerseizoen. De verhouding tussen menselijke en natuurlijke verstoringbronnen is 70% versus 30%. Ons gedrag zou dus een behoorlijke impact kunnen hebben, maar de onderzoekers van Moco constateren dat de op de platen foeragerende vogels weinig last hebben van langsvarende boten en droogvallers.

Varend kun je ruiende en jonge eenden tegenkomen tijdens het vaarseizoen. Kom je ze dan met laagwater in een smalle geul tegen, dan raken ze behoorlijk verstoord. Probeer om de groep heen te varen, of als dat niet mogelijk is, langzaam door de groep, dan zullen de meeste langs of van de boot zwemmen zonder weg te duiken.

Iedere Wadvaaarder weet dat als je droogvalt groepen vogels verstoord kun worden als je ver van het schip afgaat. Daarom hebben we de Erecode. Vogels zoeken meestal de voedselrijke platen op. Bijvoorbeeld mosselbanken. Wadvvaarders prefereren juist een harde, zanderige en dus voedselarme plek om droog te vallen. In de praktijk zitten foeragerende vogels en droogvallers elkaar dan ook niet in de weg, zo blijkt uit het onderzoek. Kennis van de ondergrond is hier, naast de Erecode, een manier om vogels en wadvvaarders van elkaar te scheiden. Die kennis is te vergaren via ervaren Wadvvaarders, de website en op satellietfoto's – daarop zijn de zandplaten als lichte vlekken zichtbaar.

Blijft over ons gedrag tijdens een wandeling over de wadbodem. We kunnen vogels verstoren door te dicht langs de groep dieren te lopen. De dieren raken dan hopelijk niet langer dan enkele minuten verstoord. De invloed van de verstoring is dan nog beperkt. Maar als de menselijke activiteit lang duurt en een groot gebied bestrijkt, kan de invloed van de verstoring groot zijn. Een slecht voorbeeld bleek een rondcirkelend propellervliegtuig gedurende laag water. Scholeksters vonden tijdens dat laag water niet de rust om te foerageren, zodat ze met een lege maag de nacht in gingen. Hetzelfde onderzoek toonde ook aan, dat dezelfde groep scholeksters niet verstoord werd door de straaljagers rond de Vliehors en ook niet door een helikopter. Onbekend is of dit te maken heeft met het silhouet van het vliegtuig dat misschien gelijkenis heeft met een roofvogel, of dat het met gewinning te maken heeft.

Zeehonden

Met behulp van de radargegevens van de vuurtorens is op één dag in augustus 2016 bekeken hoeveel recreatievaarders binnen 1500 meter van een zeehondenligplaats kwamen. Dat bleek slechts 5% van het totaal aantal recreatievaarders te zijn. De plaatsen waar dat gebeurt zijn iedereen wel bekend. Vooral de Blauwe Balg. Daarbij is die 1500 meter afstand overigens wel erg ruim. Zeehonden blijken pas aandacht voor een schip te hebben, als dit zich op minder tot veel minder dan 300 meter bevindt. Toch wordt er dichtbij nog steeds recht op de zeehonden afgevaren of gelopen en dan is een verstoring wel een feit. Volgens de Waddenunit zijn dit in praktijk vooral de commerciële robbentochten met RIB-boten die hun klanten de zeehonden van dichtbij en vluchtend het water in willen showen. Soms zijn het vaarrecreanten die onnodig dicht langs een zeehondengroep varen, uit onwetendheid. Onderzoek in het buitenland heeft laten zien dat met intensieve voorlichting in de jachthavens de verstoring door vaarrecreanten sterk is terug te brengen.

Conclusie

In de inleiding van het artikel vroeg ik mij af hoe ver we nog verwijderd zijn van de utopie van een goede balans tussen natuur en recreatie op het Wad. Alles overziend kun je vaststellen dat de resultaten van het Moco-onderzoek hebben aangetoond dat we met z'n allen toch al een aardig eind in de goede richting zitten.

Bakens 2018

Een meerjarenplan voor de strategie en jaarplan plus begroting voor het komende jaar. Veel organisaties, profit en non-profit worden hiermee aangestuurd. Onze vereniging vat haar missie samen in ons motto: vrij en verantwoord varen, goed zeemanschap, met respect voor de Erecode, in evenwicht met de natuur en zonder onnodige beperkingen. En voor het komende jaar hebben de Wadvaarders - heel toepasselijk- de "Bakens". Elk jaar tien. Waarom tien? Toch onze tien geboden? In ieder geval 'n mooie traditie!

1. Veilig en verantwoord varen

Ook na bijna 35 jaar nog altijd de belangrijkste richtlijn. Alles wat we als vereniging Wadvaarders doen en willen staat in het teken van "veilig & verantwoord".

2. Geen onnodige afsluitingen. Alleen als noodzakelijke bescherming van een bepaalde soort

Wij bepleiten dat uitsluitend gebieden worden afgesloten om te voorkomen dat een bepaalde soort in zijn voortbestaan wordt bedreigd. En dan afsluiten met maatwerk: met dynamische zonering dus dicht wanneer het moet, open wanneer het kan; en met doorvaartmogelijkheden in zeehondengebieden tussen drie uur voor tot drie uur na hoogwater, wanneer de zeehonden niet op de platen rusten.

3. Toegankelijkheid en eventuele uitbreiding ligplaatsen

Kleine havens zijn onmisbaar op het Wad en moeten bereikbaar blijven. Wij willen bereikbaarheid voor de recreatievaart van De Cocksdorp, Ameland, Schiermonnikoog en Noordpolderzijl en we ondersteunen initiatieven voor extra ligplaatsfaciliteiten aan de vast walzijde.

4. Stop vervuiling van ons Wad

Zoals de Erecode aangeeft: voorkom vervuiling. Wadvaarders dragen bij aan een schone en plasticvrije Waddenzee. Dit jaar krijgen alle Wadvaarders een jute afvalzak voor aan boord. Want wij komen op de platen en ruimen plastic op. Ook te gebruiken voor zwerfvuil!

5. Communicatie en naamsbekendheid

Als ambassadeurs voor de Waddenzee geven we

voorlichting en presentaties. We bevorderen de bekendheid van de Erecode. Zo mogelijk werken we (mee) aan onderzoeksprojecten. Bekendheid van onze vereniging helpt daarbij, daarom presenteren we ons waar mogelijk.

6. Zoveel mogelijk leden doen mee!

Binnen de vereniging zijn werkgroepen ingesteld om de betrokkenheid van leden bij de vereniging te vergroten en onze slagkracht te vergroten.

7. Meedoen in bestaande overlegorganen en waar nodig ook in nieuwe

De Vereniging Wadvaarders is inmiddels bij veel overleg over de Waddenzee betrokken en we gaan door met het leveren van inhoudelijke bijdragen aan het overheidsbeleid ten aanzien van de Waddenzee.

8. Voortgaande samenwerking in Verbond Vaarrecreanten Waddenzee (VWW)

De recreatievaart is van cruciaal belang voor de cultuur en economie van de Waddenregio, maar dit belang werd vaak onvoldoende meegenomen in de besluitvorming over het Wad. Met de oprichting van het VWW zullen de organisaties in de vaarrecreatie hun inbreng onderling afstemmen en onze rol in het overleg met overheden versterken.

9. Meewerken aan nieuwe beheerstructuur Waddenzee

Met het Verbond Vaarrecreanten Waddenzee (VWW), de Coalitie Wadden Natuurlijk (CWN) en de Raad van Advies Waddenzeehavens en Visserij streven wij naar een beheerstructuur van het Waddengebied waarin de bijdragen van de gebruikers – dus ook de vaarrecreatie! – zijn gewaarborgd.

10. Internationale samenwerking

We hebben samen met Soltwaters (Duitsland) en Vadehavets Bådklubber (Denemarken) een tri-lateraal Wadvaardersverband opgericht (TWSSA). We presenteren ons tijdens de Trilaterale Regeringsconferentie van de drie Waddenstaten in Leeuwarden in mei 2018.

Alles bij elkaar 'n ambitieuze actielijst. Daarom is Baken 6 ook zo belangrijk: meedoen! Het bestuur doet wat ze kan, maar op zoveel fronten strijden gaat niet zonder de inbreng van zoveel mogelijk leden. Eén telefoontje of email naar een van de bestuursleden en we vinden een passende plek voor een belangrijke bijdrage!

**BE
RICH
TEN**

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

17

Wadvaarders ruimen op

U treft bij deze aflevering van de Wadvaarders Berichten een tasje aan. Wij vragen daarbij aan u allemaal dit tasje te gebruiken als u plastic afval aantreft op platen bij het droogvallen of drijvend in het Waddenwater. De Wadvaarders hebben een werkgroep plastic opgericht en Eilard Jacobs legt uit hoe dit zit.

**BE
RICH
TEN**

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

18

Plastic, we hebben er dagelijks mee te maken en duidelijk is: het hoort niet in het milieu en zeker niet op het Wad. Toch hebben we het vaak genoeg op het Wad zien liggen. Daar gaan we wat aan doen!

Wadvaardersdag 2018

Op de Wadvaardersdag heeft Nienke Dijkstra (www.doeenswad.nl) ons met een meeslepend verhaal laten zien hoe het plasticprobleem zich ook tot het Wad uitstrekt. Wat je niet allemaal vindt als je rondscharrelt op de plaat en hoe leuk het is om daar wat aan te doen! Het vraagstuk van plastic in zee en de plastic soep in de oceanen staat terecht steeds meer in de belangstelling. Er zijn dan ook gelukkig al heel wat initiatieven en er is ook een "actieplan plastic werelderfgoed Waddenzee". Daarin worden drie sporen bewandeld: voorkomen en bewustwording, opruimen en verwerking in de keten. Als Wadvaarders kunnen we een heel goede rol spelen bij de eerste twee sporen. Op 22 november 2017 is er in Lauwersoog een congres geweest, waar zo'n beetje alle betrokken partijen en dus ook de Wadvaarders aan mee deden. Daar zijn verdere stappen gezet om het vraagstuk samen op te pakken, maar we zijn er nog lang niet.

Wadvaarders voeren weer actie

Daarom willen we nu met zo veel mogelijk Wadvaarders een begin maken. Bij deze Berichten vind je een simpele jute tas om mee te nemen als je het Wad (of de wal!) opgaat zodat je een klein steentje, of eigenlijk klein plasticje, kan

bijdragen door wat je tegen komt mee te nemen en verantwoord weg te gooien. Er wordt gewerkt aan een meer gerichte inzameling van opgeruimd zwerfafval langs de kust, maar op dit moment zijn de afvalstations van de jachthavens al een prima plek om je ingezamelde plastic kwijt te raken.

Het initiatief om iedereen zo'n tasje te sturen, is genomen op de Wadvaardersdag 2018, maar is natuurlijk nog maar een begin. We vinden het prachtig als zoveel mogelijk van jullie dit tasje komend seizoen gebruiken, maar er kan vast meer. Mogelijk kunnen we ook monitoren hoe het met het plastic op het Wad gesteld is, kunnen we een Wadvaarders opruimdag organiseren of kunnen we kinderen enthousiast maken om mee te doen en verhalen of foto's te maken.

We hebben nu een werkgroep gevormd bestaande uit Maja en Taco Overvliet, Nynke Bout en ondergetekende en wij horen het graag van jullie als jullie ook op een of andere manier iets willen bijdragen. De komende maanden willen we de rol van de Wadvaarders bij plastic op het Wad verder inhoud geven en we zullen zeker nog meer van ons laten horen.

U kunt contact opnemen met Eilard,

Maja, Nynke of Taco via

plastic@wadvaarders.nl

BE RICH TEN

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

Foto's: Nienke Dijkstra, doeensvad.nl

19

Droogvallen, met vallen o

**BE
RICH
TEN**
Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

20

Na jaren het Wad bevaren te hebben met een kiel-midzwaard schip, een Jeanneau Fantasia 27, zeilden we zomer 2017 eindelijk met een echte droogval-boot: de Feeling 346. Aan boord een jong gezin: Johan, Nienke, Else (6 jaar) en Nils (1,5 jaar). Deze zomer moest het er van komen: overnachten op het Wad.

Na twee mooie weken op het Ostfriesische Watt nemen we op Schiermonnikoog afscheid van onze vrienden. Voor hen roept de plicht, ons rest nog een week vakantie. En we hebben geluk: want na twee weken

met veel, serieus veel en nog meer wind is het weer eindelijk kalmer en zonnig. Perfect weer om te doen waar dit zeiljacht, naast zeilen, voor bedoeld is: droogvallen. Met ons vorige schip deden we dit wel eens, maar vanwege de

en opstaan

korte kiel zakte deze scheef of moesten we zorgen dat we in een ondiep geultje ankerden.

We zouden graag naar Simonszand willen, maar daar mogen we nog niet droogvallen half augustus. Wel zoeken

we die omgeving op. We hebben op de kaarten een geschikte plek gezien langs de Eilanderbalg. Met zowel Navionics als de laseraltimetrie kaarten (zie ook het fraaie artikel van Hans Fix in de Wadvaarders Berichten najaar 2017)

varen we langs de veerhaven, onder het eiland langs. Een prachtige tocht, spannend waar de betonning stopt en we ons dus op onbekend terrein begeven.

“Amateurs” moppen we lachend

Aangekomen op de plek die we voor ogen hadden, zien we nog twee schepen. Met hulp van de dieptemeter zoeken we een vlakke ondergrond. We discussiëren wat over de plek.

“Mijn argument om ook vooral de andere twee schepen hun ruimte te geven wint.”

We laten het anker zakken en het wachten kan beginnen... We zetten koffie en schenken er een voor vertrek gescoord schippersbittertje bij. We genieten van de laatste zonnestralen, terwijl het water zakt. En hoe meer het water zakt, hoe grilliger de ondergrond er uit begint te zien. En het zand wel erg donker. Al snel begint de eerste mosselbank droog te vallen. En een tweede, en een derde ... overal om ons heen lijken mosselbanken te liggen. “Amateurs”, moppen we lachend. Als het water echt gezakt is trekken we de laarzen aan, de kinderen liggen al lang en breed op bed, en banjeren we door het slik (inderdaad geen zand) een rondje om de boot. We lopen nog een eindje verder de plaat op. Waar de andere

**BE
RICH
TEN**

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

21

jachten liggen is wel zand. Terug aan boord pakken we het "Handboek varen op de Waddenzee" er bij. En lezen de tips nog eens na. We liggen in een soort inham en lezen dat in zo'n plek zich slik ophoopt. Ah! Gelukkig liggen we wél ver genoeg van het zeegat om niet al te veel last te hebben van de deining. Dat belooft een rustige nacht, denken we. Maar de vlakke plaat zorgt er voor dat de boot bij droogvallen iets met de punt naar beneden komt te liggen, doordat ons roer het diepste punt is. Bij stijgend water komt dus ook de romp eerst omhoog, terwijl het roer als een soort extra anker de boot achter op één plek houdt. Met het stijgende water begint de boot onrustig op en neer te deinen. Hmmm, onze eerste nacht op het Wad en we doen geen oog dicht.

Poging twee

Na een onrustige nacht lichten we al vroeg het anker. Op naar Lauwersoog, waar we boodschappen halen en een goede nacht maken aan een drijfsteiger. De volgende ochtend varen we achter een bevriende schipper van een zeehondenboot aan. Ze laten twee jonge zeehonden uit op de Kuipersplaat. We ankeren iets verderop en de kinderen kijken vanaf de punt van onze boot hun ogen uit. Als de zeehonden onder toezicht van de opvarenden van het zeehondenschip zijn uitgelaten en de Kuipersplaat steeds verder onder

de zeespiegel verdwijnt, vertrekken wij ook weer noordwaards. Langs de Engelsmanplaat en het Rif, een prachtige tocht. We zoeken een plek langs het Pinkegat. Wederom navigeren we met Navionics en daar waar de betonning stopt, met de laseraltimetrie kaarten. Deze keer zijn we beter voorbereid: Google Maps helpt ons bij het vinden van een mooie plek, met zand als ondergrond.

Verder herhalen we hetzelfde ritueel. Met hulp van de dieptemeter zoeken we vlakke ondergrond, we kiezen ons plekje en laten het anker zakken. Het is nog wat vroeg op de middag voor een borrel, maar in de zon wachten we het zakken van het water verder af. We hebben een prachtige middag, een echte zomerse dag. Else speelt in bikini en Nils in zwembroek en reddingsvestje. Ze hebben de middag van hun leven en zijn tijden zoet met het zoeken van lege kokkels die hier en daar over de plaat verspreid liggen.

Zal wel loslopen

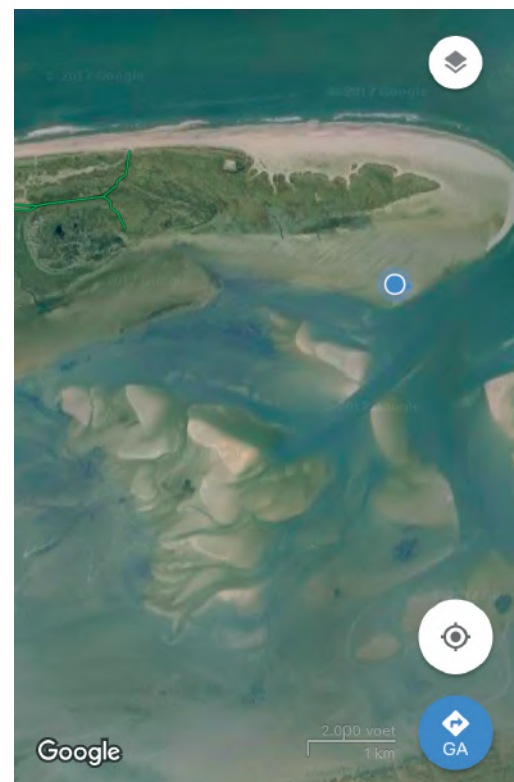
Rozig van de mooie dag maken we ons op voor de nacht. De wind zal vermoedelijk iets gaan draaien. Anker verleggen? Zal wel loslopen toch? Fout! Zo werd het wederom een

onrustige nacht... Bovendien zijn we iets verder de plaat op geschoven en dit geeft ons de volgende dag een uitdaging. Uiteindelijk hebben we bij hoogwater nog de bijboot en flink wat pk's van de motor nodig om los te komen van de plaat. Was dit het nou? Het waren twee mooie ervaringen. Zeker de tweede middag, terwijl de kinderen heerlijk speelden. Maar voor een goede nacht op het Wad hebben we nog wat wijze lessen nodig.

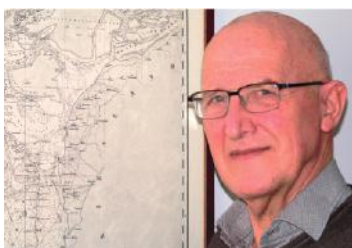
Wij leerden:

Kies de droogvalplek zorgvuldig, lees je in over waar je welk type ondergrond vindt en ook Google Maps kan je daar bij helpen

- Gaat de wind draaien terwijl het water stijgt? Verleg dan je anker als je daar nog te voet komen kan
- Kijk altijd hoeveel water er de volgende dag bij komt...
- Zeker voor beginners is het "Handboek Varen op de Waddenzee" van Marianne van der Linden (Scheepswijs) een aanrader

Wadvaren zonder veel rekenwerk

Heb ik stroom mee?

Hoe plan ik mijn tocht over de Wadden? En heb ik eigenlijk een stroomatlas met al die stroomkaarten nodig? Hoeveel valt er op de Wadden te rekenen aan "stroom". Ach, niet zo erg veel. Je hebt stroom mee of stroom tegen. En voor het zeegat ben je het liefst met de kentering. Veel mensen raadplegen de stroomatlas om te zien hoe laat de stroom loopt. "Van hoe laat tot hoe laat" hebben we stroom mee. Eigenlijk heb je die niet nodig, want met een paar eenvoudig vuistregels kun je prima zonder stroomatlas.

Vuistregel 1 "een uur na"

Het is opkomend tij (vloed) van een uur ná laagwater tot een uur ná hoogwater. En daarna is het natuurlijk afgaand tij (eb). En voor de duidelijkheid: "opkomend tij" betekent dat het water door de zeegaten het Wad op stroomt. Bij afgaand tij loopt het weer terug naar zee. Dus als het om 10:00 uur hoogwater is in Harlingen, dan kan je vanaf 11:00 uur met stroom mee richting de eilanden varen.

Vuistregel 2 "hoe hard stroomt het"

In de grote geulen is de stroom het stevigst, vooral in de zeegaten. Halverwege het tij stroomt het het meest; tot 2,5 knoop bij springtij. En tijdens de kentering stroomt het uiteraard het minst. Dan is het in het zeegat ook het rustigst.

Dus als je van Harlingen naar Vlieland wilt varen boven Richel langs, dan is een goede planning: met afgaand tijd varen en één uur na laagwater aankomen in het zeegat. Een vertrektijd uit Harlingen van 13:00 uur (zie het voorbeeld in het kadertje) is dan beter. De berekening volgt straks.

Vuistregel 3 "hoe laat is het LW / HW"

Op elke plek op het Wad is het op een ander moment laagwater of hoogwater. Dus alleen de getijdentabel van Harlingen is niet voldoende. Er zijn mooie kaartjes in omloop die de tijdsverschillen mooi in beeld brengen. Kijk maar eens naar het kaartje hieronder. Hier zie je dat het bij het

Berekening vertrektijd Harlingen - Vlieland

- stel: LW Harlingen: 17:00 uur
- dus: LW zeegat: 14:30 uur
- kentering zeegat een uur later: 15:30 uur
- vaartijd Harlingen tot zeegat: 2,5 uur
- dus vertrek Harlingen: 13:00

zeegat bij Vlieland 2,5 eerder laagwater is dan in Harlingen.

Vuistregel 4 "de vloed stroomt naar het wantij toe"

Onder elk eiland ligt een wantij. Hier ontmoeten de stroming van west en oost elkaar om het eiland heen. Op zo'n wantij stroomt het dus niet. De vloed stroomt er van twee kanten naar toe. Na de kentering stroomt het water naar twee kanten weg. Dit nu is leuk! Als we (precies!) met hoogwater over een wantij gaan, dan hebben we er naar toe de stroom mee. En er voorbij ook. Helaas lukt dat precies natuurlijk meestal niet. Zeker niet als je twee wantijden moet nemen. Maar met inzicht in het stroomgedrag bij een wantij weet je wel heel goed waar je stroom mee hebt en waar tegen. Conclusie: de stroomatlas kunnen we dus rustig thuis laten.

Kaartjes voor de tijden van hoogwater en laagwater vind je op de website nautin.nl. En met QuickTide, een pc-programma dat dit jaar ook als app voor uw smartphone beschikbaar is, zijn de tijden op allerlei locaties ook direct af te lezen.

**BE
RICH
TEN**

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

23

**BE
RICH
TEN**
Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

24

Hans De Blauwe: Strandvondsten - een praktische veldgids

Als je een wandeling maakt over de plaat waar je bent drooggefallen, kun je van alles vinden. Er ontstaat bij mij steeds meer nieuwsgierigheid: wat is dit voor wier, waar zijn die kokertjes van die je in het zand ziet? Bij het determineren van alles wat we op het Wad of strand vinden hebben we de Wadwaaijer aan boord. Daarnaast hebben we een paar mooie determinatiekaarten van Ecomare voor vissen en voor veren, en nog een klein gidsje met planten en dieren van de kust. Een hele waardevolle aanvulling hierop vormt Strandvondsten.

Door de zachte kافت ligt hij lekker in de hand en is makkelijk hanteerbaar, zoals het ook betaamt voor een veldgids. Achterop staat dat het een gids is voor de nieuwsgierige strandwandelaar, maar ook voor de Wadliefhebber staat er genoeg in om te ontdekken. Uiteraard een sectie met schelpen, een met vissen en een met planten. Uiteraard mag een hoofdstuk met vogels niet ontbreken, maar daar gebruik ik toch liever een goede vogelgids voor. Het is een mooi naslagwerk met veel foto's die helaas niet zo helder overkomen.

Meerwaarde

De meerwaarde van deze gids is de enorme uitgebreidheid. Ik vind er veel informatie in. Zo heb ik me vaak verbaasd over het aantal vliegen op het Wad. Toen we - al weer heel wat jaren geleden, toen dit nog kon - in de lagune van Simonszand lagen, stikte het daar van de vliegen. Huisvliegen dachten we, maar wat hebben die op Simonszand te zoeken? In de gids vond ik iets over wiervliegen, die veel voorkomen op aanspoelsel. Heerlijk als er een brandende vraag, die ik al een paar jaar met me meeneem, ineens wordt opgelost.

De determinatiesleutel voor zeepokken is ook zo'n voorbeeld van hoeveel detail deze gids bevat. Bij het schoonmaken van het onderwaterschip kun je dan kijken welke pok erop zit: is het de gewone zeepok, of hebben we misschien het vulkaantje of de zeetulp te pakken?

Een verrassende categorie in de gids vormt het zwerfvuil, maar ja, ook dat vind je op het Wad. Wie kent niet de, vaak oranje, vissershandschoenen? Haaientanden, potscherven en dergelijke krijgen een plek in de categorie Vondsten uit een ver verleden.

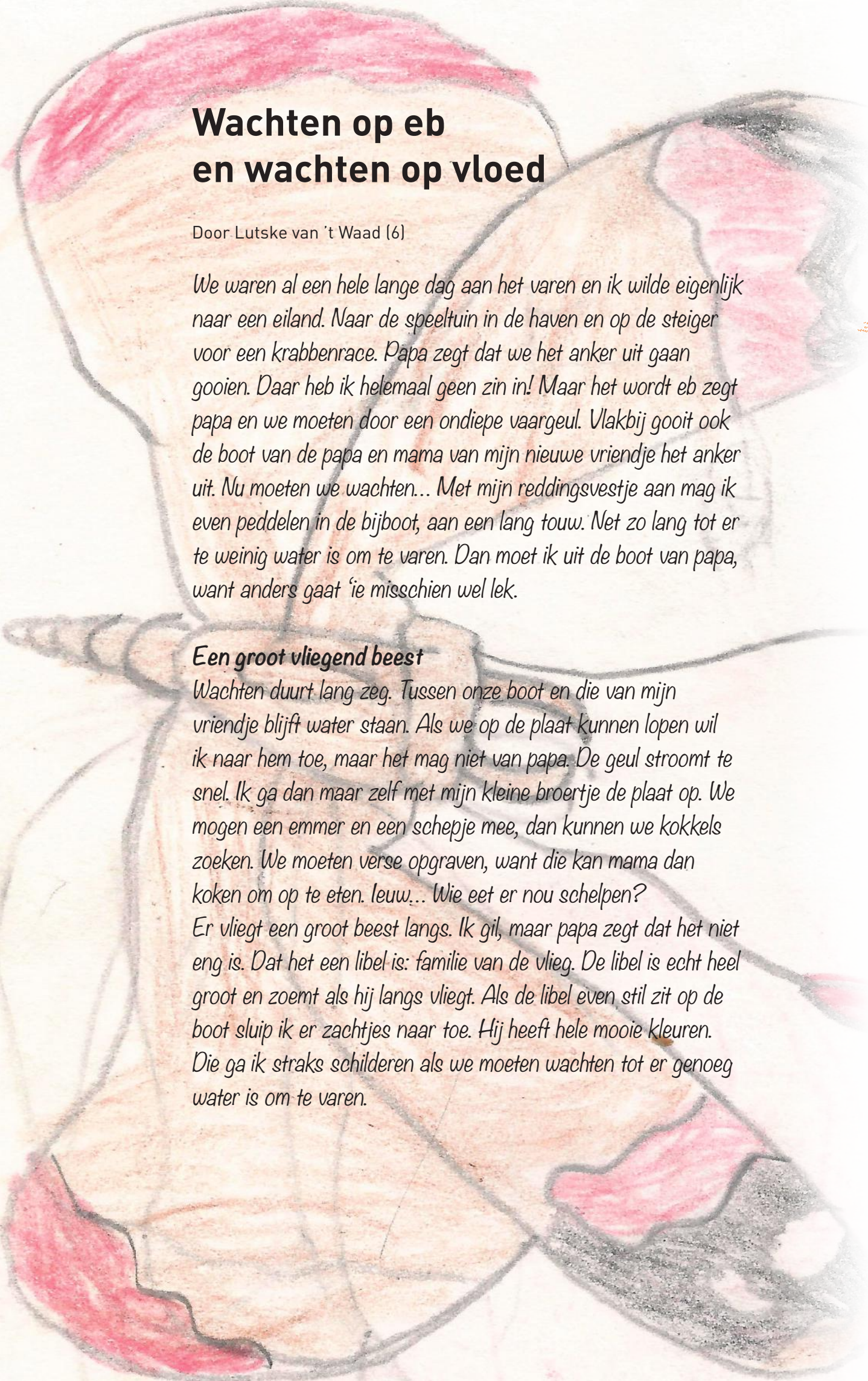
Soms denk je dat je al zoveel weet van wat er op het Wad te vinden is. Maar met deze gids viel er voor mij weer heel veel te ontdekken. Deze gids zal nog veel gebruikt worden aan boord.

Bruno Remaut, Bart Vandepoele 100 Kindervragen De zee

Als je kinderen aan boord hebt, kunnen die je zoveel vragen, dat je het zelf ook niet meer weet. Dit boekje geeft een selectie van vragen die kinderen stelden bij de wandelingen en workshops die de auteurs organiseren. Je merkt dat de vragen niet zijn verzonnen, maar echt uit de praktijk komen. Ze gaan over krabben, schelpen, kwallen, eb en vloed, de meeuwen en de duinen.

Kan een vogelbek breken? Hoe komen die rimpels in het zand? Hoeveel schepen varen er in een dag door onze zee? Hoe kan ik zien hoe oud een schelp is? Zomaar een paar vragen, waarbij ik zelf ook nieuwsgierig ben naar het antwoord!

Wachten op eb en wachten op vloed

Door Lutske van 't Waad (6)

We waren al een hele lange dag aan het varen en ik wilde eigenlijk naar een eiland. Naar de speeltuin in de haven en op de steiger voor een krabbenrace. Papa zegt dat we het anker uit gaan gooien. Daar heb ik helemaal geen zin in! Maar het wordt eb zegt papa en we moeten door een ondiepe vaargeul. Vlakbij gooit ook de boot van de papa en mama van mijn nieuwe vriendje het anker uit. Nu moeten we wachten... Met mijn reddingsvestje aan mag ik even peddelen in de bijboot, aan een lang touw. Net zo lang tot er te weinig water is om te varen. Dan moet ik uit de boot van papa, want anders gaat 'ie misschien wel lek.

Een groot vliegend beest

Wachten duurt lang zeg. Tussen onze boot en die van mijn vriendje blijft water staan. Als we op de plaat kunnen lopen wil ik naar hem toe, maar het mag niet van papa. De geul stroomt te snel. Ik ga dan maar zelf met mijn kleine broertje de plaat op. We mogen een emmer en een schepje mee, dan kunnen we kokkels zoeken. We moeten verse opgraven, want die kan mama dan koken om op te eten. leuw... Wie eet er nou schelpen?

Er vliegt een groot beest langs. Ik gil, maar papa zegt dat het niet eng is. Dat het een libel is: familie van de vlieg. De libel is echt heel groot en zoemt als hij langs vliegt. Als de libel even stil zit op de boot sluip ik er zachtjes naar toe. Hij heeft hele mooie kleuren. Die ga ik straks schilderen als we moeten wachten tot er genoeg water is om te varen.

**BE
RICH
TEN**

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

25

**BE
RICH
TEN**
Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

26

Tweehon- derd jaar Amsterdams Peil

Dit jaar, op 18 februari, vierde Rijkswaterstaat het tweehonderdjarig bestaan van het NAP. De gedenkwaardig datum 18 februari 1818 wordt herdacht, de datum waarop koning Willem I bij koninklijk besluit het Amsterdams Peil tot nationale norm verhief. Ook voor België, want dat maakte tot 1830 deel uit van het koninkrijk. De naam "Normaal Amsterdams Peil", het NAP dus, ontstond wat later, namelijk in 1891 na een zorgvuldig nameten van alle ijkpunten in Nederland. Inmiddels zonder België.

We moesten wel

Bij het vastleggen van een duidelijk referentievlak voor hoogtemetingen liep Nederland internationaal voorop. Sinds de 17e eeuw ontwikkelden we al vele instrumenten voor hoogtemetingen. We móesten wel in Nederland. Bij het vaststellen hoe hoog dijken en hoe hoog sluisdeuren moesten worden had je echt een goed referentiepunt nodig. Ook voor de afspraken over al die polderpeilen in meer dan tweeduizend waterschappen was de behoefte aan één duidelijk referentievlak een absolute noodzaak. Dus hadden we in Nederland al heel vroeg een goed en gedegen systeem, dat in detail uitgewerkt was. En dat leidde er toe dat de landen om ons heen dat systeem overnamen. In Pruisen ging men in 1876 officieel over op het NAP, aldaar Normal Null (NN) genoemd. Dit Normal Null of Normal Hohe Null (NHN) wordt nog steeds gehanteerd. Ook door het Bundesamt für Schiffart und Hydrographie (BSH). Het ook door de BSH gebruikte referentieniveau "Pegel" is precies vijf meter onder NAP. Sinds 1955 is het NAP de basis voor de Europese norm voor hoogtemeting.

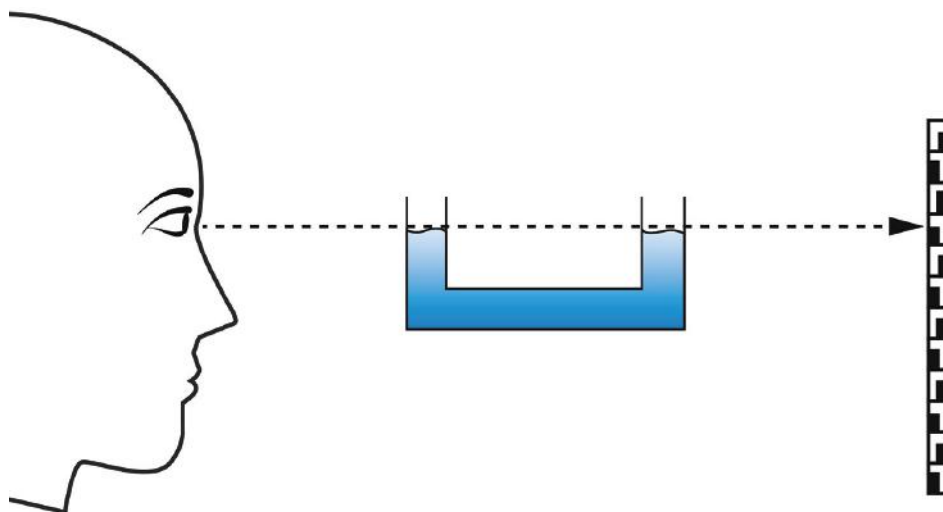
Ook het huidige referentiesysteem EVRF2007 is nog steeds gekoppeld aan het NAP.

Wat is het NAP eigenlijk?

Het NAP is (ongeveer) het gemiddeld zeeniveau. Met hoogwater is de zee hoger, met laagwater is het lager. Hoe hoog het NAP precies is, is heel nauwkeurig vastgelegd en wordt regelmatig nagemeten. En dat precieze vastleggen is heel belangrijk. Zonder dat kun we niet bepalen of de Waddenbodem nou daalt of dat de zeespiegel juist stijgt. En dat willen we nu juist wel graag weten.

Wat moeten wij Wadvaarders met NAP?

"NAP is voor landmeters en niet voor zeevarenden", hoor je soms. "Zeevarenden gebruiken LAT!". Het laagste, astronomisch geziene, peil,

**BE
RICH
TEN**

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

27

“lowest astronomical tide”. En dat laatste klopt vaak wel. Maar toch... In de eerste plaats is het NAP nodig om überhaupt waterstanden te kunnen meten. Pas dan kunnen we meten hoe hoog en hoe laag het water komt. En pas dan kunnen we ook bepalen

wat het laagste niveau

in 19 jaar is op een bepaalde plek. En dat niveau noemen we dan LAT. Dus zonder NAP geen LAT.

Alle zeekaarten gebruiken tegenwoordig LAT. En dat is uitermate praktisch. Immers als er op de kaart een waterdiepte van 2,00 meter staat, dan kan je er met een boot van 2,00 meter diepgang ook varen, ongeacht het getij! Behalve als er een flinke verlaging is natuurlijk.

Overigens gebruikt de zeekaart niet alleen LAT. Voor het aangeven van de hoogte van bruggen wordt weer HAT (highest astronomical tide) gebruikt. Om dezelfde logische reden: dan weet je hoe hoog de brug tenminste is, ongeacht het tij.

Maar helemaal zonder NAP kunnen ook wij niet: immers de Brandaris roept de waterstanden om in NAP. En het gebruik van NAP is voor Wadvaarders soms ook weer erg

handig. Met name bij het passeren van ondiepe geulen en wantijen. Immers de dieptestaat (in NAP uitgedrukt) geeft de diepte bij half tij. Zo kun je snel beoordelen of je er wel of niet overheen kunt.

Hoe bepaalt RWS het NAP op de Wadden

Hoogtemetingen (“hoe hoog is het boven/onder NAP”) doe je met een waterpasinstrument. Zie illustratie hierboven. Op het land gaat dat prima; iedereen heeft landmeters wel eens bezig gezien. Op het Wad kun je uiteraard moeilijk met een dergelijk waterpasinstrument werken. Daar heeft Rijkswaterstaat andere instrumenten voor, zoals het meetschip “Niveau”.

Aan de Niveau zit een elf kilometer (!) lange buis verbonden, die goeddeels met water gevuld is. Je legt het ene uiteinde bij een brug of sluis waar je de exacte hoogte weet. Met het andere uiteinde vaar je elf kilometer verder. Het water in de buis staat aan beide uiteinden uiteraard even hoog, net zo als in de tekening hierboven wordt weergegeven. En op die manier kan verderop op het Wad de referentiehoogte bij brug of sluis nauwkeurig worden overgenomen. Op deze manier is het

referentievak overgebracht naar bijvoorbeeld Terschelling en kunnen we nu ook precies bepalen hoe hoog de Brandaris boven de zeespiegel staat.

De geschiedenis van het Amsterdams Peil

Nederland heeft eeuwen lang voorop gelopen met hoogtemeten. Zowel met de ontwikkeling van meetinstrumenten als met de vastlegging van een referentievak. Nederland heeft hier een staaltje ingenieurswerk afgeleverd om trots op te zijn. De geschiedenis van het Amsterdams Peil zelf gaat terug tot de 13e eeuw. Er is een leuk boekje over verschenen: “Van Amsterdams peil tot Europees referentievak” (Auteur Petra van Dam, Uitgeverij Verloren, ISBN 9087046979, prijs € 10,-). Een aanrader.

Het meeschip Niveau

Verhaal

Door Thijs Kuiken, "Ridibundus"

BE
RICH
TEN
Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

28

Vogel vanu de k

elen uit kuip

Thijs Kuiken zeilt in zijn vrije tijd regelmatig in zijn Drascombe Coaster "Ridibundus" op de Waddenzee en kijkt vogels: vogelen vanuit de kuip. Zoals blijkt uit zijn avontuur, komt zijn ervaring als vergelijkend patholoog aan het Erasmus Medisch Centrum in Rotterdam hem daarbij goed van pas.

**BE
RICH
TEN**

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

29

Soms vragen mensen wat me zo boeit om op de Waddenzee te zeilen, alleen met modderig water en kale zandplaten. Ik antwoord dat er zoveel te zien is, als je ervoor openstaat. Ondanks dat ik al een paar jaar op de Waddenzee zeil, is elke tocht een ontdekkingsreis.

Zo zeilde ik een weekend in het voorjaar naar Ameland, met een noorderwind van 3 Beaufort. De zon stond al laag aan de hemel toen ik het wantij bereikte. Het water was vlak in de luwte van het lage eiland, dat op een paar honderd meter ten noorden lag, als een brede groene strook tussen de blauwe lucht en het grijs-bruine water. Naar het zuiden was niets dan water te zien tot aan de horizon, waar de zeedijk van het vaste land als een dun streepje zichtbaar was. Ik rolde de fok op, liet het grootzeil zakken, haalde midzwaard en roer omhoog, en trok de druil strak; Ridibundus, een Drascombe Coaster, draaide als een windvaan naar de wind toe terwijl ik naar voren liep en het anker liet zakken. Toen het eb werd, en het jachtje om tien uur de grond raakte, was het al te donker om de omgeving te zien, hoewel ik veel vogels hoorde, zowel steltlopers als meeuwen.

Zakkend water

's Nachts was Ridibundus vlotgeraakt met het opkomende water, maar nu, om half negen in de ochtend, liep weer de ebstroom. Behalve zo nu en dan de roep van een meeuw of regenwulp was het stil. Zonder dat er een duidelijke stroming zichtbaar was, zakte het waterpeil gestaag. Na enige tijd gaf het water de eerste zandtoppen vrij, die meteen wit kleurden door opletende meeuwen. Rond half elf raakte de tweemaster de zachte bodem en vormde de kuip een stabiele basis om de telescoop en driepoot op te zetten. Gedurende de volgende drie uur werd ik volledig in beslag genomen door wat de telescoop mij liet zien.

Vogelen vanuit de kuip

De zandplaat waar ik was drooggevalen was dicht bezaaid met hoopjes zand, duidend op een rijk bodemleven. Dat vonden de vogels blijkbaar ook, want in korte tijd werd de grauwe vlakke ingekleurd met het wit, bruin, beige, zwart, oranje en rood van honderden, duizenden, nee tienduizenden vogels: bonte strandlopers met zwarte buiken alsof ze op een pas geschilderde bank gezeten hadden; rosse grutto's met diep bruinrode buiken; scholeksters met contrasterende zwart-witte veren, rode snavels en roze poten; kokmeeuwen, met chocoladebruine koppen; en regenwulpen, subtiel bruingrijs gestreept. Hier en daar waren er ook lepelaars, fel wit gekleurd en met lange snavels heen en weer maaierend in het water; rotganzen, statig door hun zwarte verenpak en rustige tred; en kanoetstrandlopers met roestbruin

“Kanoetstrandlopers met roestbruin verenkleed, rustend van hun lange reis uit het zuiden.”

verenkleed, rustend van hun lange reis uit het zuiden. De veelheid van vogels ging gepaard met een kakofonie van geluid, het door elkaar roepen in verschillende talen. Ik begreep die talen niet, maar hoorde wel de opwindende verwachting in hun klanken.

Tot mijn verbazing waren de vogels niet constant aan het eten, hoewel hun tafel nu gedekt was. Regelmatig zag ik vogels die sliepen, zich wasten, of hun verenkleed poetsten. Misschien waren hun magen vol en moesten ze pauzeren voordat ze konden doorgaan met eten. Ik richtte de telescoop op één regenwulp

en keek hoe hij zijn veren poetste. Het was bijzonder hoe hij dat kon met zijn lange, naar onderen gebogen snavel die beter geschikt was om diep in de modder naar wormen te voelen dan om veren te poetsen. Hij besteedde aandacht aan elk onderdeel van zijn lichaam, inclusief duimvleugel, handpennen en anaalstreek. Zo nu en dan spoelde hij de punt van zijn snavel in het water, op dezelfde manier als een patholoog zijn pincet afspoelt tijdens een sectie: even snel heen en weer schudden om alle ongerief eraf te wassen. Ook veegde hij zijn snavel tegen zijn stuitklier, om de olie over zijn veren te smeren. Voor de veren van kop en nek gebruikte de

Foto's:

Met groot vizier op een statief vogelen vanuit de kuip.

De Ridibundus droog onder Ameland

Vogelresten: Oranje-bruine veren, rechte snavel, wensbeentje en vleugels: waarschijnlijk een kanoetstrandloper

De Kanoetstrandloper

**BE
RICH
TEN**

Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

31

regenwulp zijn poten: rechterpoot voor de rechterzijde, linkerpoot voor de linkerzijde. Daarvoor bracht hij olie over van snavel naar poot, zodat ook de veren van kop en nek met olie geïmpregneerd werden.

Predatoren

Al drie kwartier had ik deze ene regenwulp zich zien poetsen, en ik was vastbesloten om te blijven kijken en te ontdekken hoe lang zo'n poetsbeurt kon duren. Dat lukte echter niet. Ik werd opgeschrikt door een hard, pulserend gezoef achter me. Ik draaide me om en zag in een flits een middelgrote vogel met scherp naar achtergebogen vleugels achter een kleinere vogel jagen en midden in de lucht raken. Terwijl beide vogels omlaag tuimelden, pakte ik de verrekijker op en keek recht in de ogen van een roofvogel. Vanwege de karakteristieke donkere baardstrepen aan de zijkanten van zijn kop was het onmiskenbaar een slechtvalk, *Falco peregrinus*, "zwervende valk". Op slechts

een paar meter van *Ridibundus* voelde hij zich blijkbaar ongemakkelijk, dus pakte hij zijn prooi op, die nog met de vleugels sloeg, en vloog ongeveer 20 meter verder, waar hij op een kleine verhoging van de zandplaat landde. Ik richtte de telescoop op de slechtvalk. Zijn bovendelen waren een mengsel van grijze en bruine veren, dus was het een halfvolwassen vogel. Rustig plukte hij de veren van zijn prooi, regelmatig om zich heen kijkend met zijn scherpe blik, en begon toen te eten. Gestaag verorberde hij de hele vogel: borstspieren, ingewanden (behalve darmen), kop, en romp. Na een uur was hij klaar, waste zijn bloedige snavel in een plas water, strekte zijn vleugels, en verdween.

Inmiddels had de massa foeragerende vogels zich een paar kilometer naar het zuiden verplaatst, met de eblijn mee, en was de zandplaat om ons heen verlaten en stil. Ik trok laarzen aan en, na met de telescoop gecontroleerd te hebben op welke verhoging de slechtvalk had

gegeten, liep ik ernaartoe. Er was niet veel over van de prooi: oranje-bruine veren, rechte snavel, wensbeentje en vleugels. Daaruit maakte ik op dat het waarschijnlijk een kanoetstrandloper was geweest. Dat was een goede prooikeuze, want in het voorjaar nam het gewicht van kanoetstrandlopers met één-derde toe om de lange trek van Afrika naar het arctische broedgebied te kunnen volbrengen.

Ik nam een foto van de prooiresten om thuis mijn belevenissen te kunnen illustreren, en liep terug naar de *Ridibundus*. Dit bezoek aan de Waddenzee was weer rijk aan gebeurtenissen geweest; en dan heb ik het nog niet eens gehad over het zeilen zelf.

**BE
RICH
TEN**
Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

32

Wanderer 40

Droogvallend
Zeegaand

NAZ-Schepen Harlingen

www.nazeeuw.nl
info@nazeeuw.nl
0517 430177
0654 318163

Maak uw e-mailadres bekend bij de Wadvaarders

Heeft u nog geen e-mailadres aan de Wadvaarders doorgegeven? Doe dat dan nu alsnog. Immers, als Wadvaarder heeft u recht op de aankondigingen van uw vereniging plus de digitale e-mail nieuwsbrief Berichten aan Wadvarenden (BaW).

Doe het want de Vereniging communiceert meer en meer digitaal. Stuur een simpele mail aan wadvaardersledenadministratie@wadvaarders.nl.

Gevraagd: redactielid Wadvaarders.nl

Wij hebben een plek beschikbaar voor een enthousiaste Wadvaarder om de redactionele inhoud van de website te versterken.

Wij zoeken iemand die

- Er plezier in heeft voor actualiteit te zorgen, dus bereid is wekelijks wat werk te verrichten
 - Taalvaardig is, met oog voor de leesbaarheid op het scherm van tablet, telefoon of pc
 - Toe kan zien op de consistentie van de website
 - Toe kan zien op een goed en eenduidig gebruik van (typografische) standaards
 - In de redactie kan meedenken over de communicatie van de vereniging.
- Er is weinig technische webkennis vereist. Maar enige html-kennis maakt het werk wel makkelijker.

Wij bieden

- Een leuke collegiale samenwerking van Wadvaarders
- Je raakt goed geïnformeerd over het wel en wee rond het Wad en onze vereniging
- Je doet leuke en interessante contacten op

Wij communiceren grotendeels via email of app. We vergaderen zo'n vier keer per jaar, meestal per skype, soms op een centrale plek in het land. Lijkt het je leuk om onze redactie te versterken of heb je behoefte aan meer informatie, mail dan naar wadvaardersberichten@wadvaarders.nl en we nemen contact met je op.

Wadvaarderswinkel

Wadvaardersvlaggen

De echte Wadvaarder vaart met de Wadvaardersvlag in top. Nieuwe leden krijgen hun eerste (kleine) vlag gratis.

De vlag is er in twee maten:

Grote vlag (70 x 50 cm) inclusief verzendkosten: € 15,00

Kleine vlag (45 x 35 cm) inclusief verzendkosten: € 12,50

Bij verkoop tijdens vergaderingen e.d. worden de verzendkosten à € 2,50 niet berekend.

Bestellen van een vlag is eenvoudig: maak het juiste bedrag over op IBAN NL74INGB00039913 05 (voor buitenland: BIC = INGBNL2A) t.n.v. Wadvaarders te Groningen onder vermelding van de gewenste vlag. Vergeet deze vermelding niet!

NB. Om de afhandelingskosten enigszins beperkt te houden, wordt niet elke bestelling direct verstuurd. De bestellingen worden verzameld en eens per maand uitgevoerd. Dus even geduld gaarne, na een bestelling.

T-shirts en polo's met Wadvaarderslogo

Deze producten van uitstekende kwaliteit zijn online te bestellen bij Spreadshirt via www.wadvaarders.nl

Bijvoorbeeld zo'n fraai Premium T-shirt met korte of lange mouwen, of een poloshirt, een Hoodie of zelfs een Baby body (leuk om cadeau te geven!), te veel om op te noemen. Allemaal bedrukt met het Wadvaarderslogo. Bestel eenvoudig online!

Bedrukking in geel

Premium T-shirt 15,99 Apparel T-shirt 18,99
Prijs inclusief bedrukking, exclusief verzendkosten.

Baby body 14,99

Vrouwen T-shirt 15,99

Hoodie 26,99

Wadvaarderskalender

Unieke kalender met prachtige foto's en handige getijde-informatie in één.

Op iedere maand staat een Waddenfoto, gemaakt door een Wadvaarder. Voor iedere dag zijn de hoog- en laagwatertijden met de bijbehorende waterstand ten opzichte van NAP dan wel LAT vermeld. Er zijn twee versies: een met de getijde-informatie voor Harlingen en

een met die informatie voor Lauwersoog. U kunt dus de best bij uw vaargebied passende kalender uitzoeken. Overigens bieden beide versies een omreken tabel om de hoog- en laagwatertijden voor andere Waddenhavens te berekenen.

Kijk op www.wadvaarders.nl om de kant-en-klare pdf's te printen, of doorloop het stappenplan om uw eigen foto's te gebruiken.

BE
RICH
TEN

Voorjaar
2016

Jaargang 27 nr 103

38

Vereniging Wadvaarders staan voor vrij en verantwoord varen op de Waddenzee, goed zeemanschap, met respect voor de Erecode, in evenwicht met de natuur en zonder onnodige beperkingen.

Vereniging voor vrij en verantwoord varen op de Wadden. Opgericht: februari 1990.

**BE
RICHTEN**
Voorjaar
2018

Jaargang 27 nr 103

34

BESTUUR VERENIGING WADVAARDERS

Rob Leemans, voorzitter
Robbert van der Eijk, secretaris
IJsbrand Dijkstra, penningmeester
Pieter van Kuppenveld, lid
Jan Röben, lid
Jaap Klanderman, lid
Kor Wijngaarden, lid
e-mail: wadvaardersbestuur@wadvaarders.nl
of postbusadres secretariaat.

SECRETARIAAT EN LEDENADMINISTRATIE

Vereniging Wadvaarders
Postbus 6139, 9702 HC Groningen.

Adreswijzigingen of vragen over de contributie graag via bovenstaande postbus. Overige correspondentie via de postbus of e-mail wadvaardersledenadministratie@wadvaarders.nl of via de website: www.wadvaarders.nl.

CONTRIBUTIE

Minimaal € 28,- per jaar bij automatische overschrijving; bij handmatige overschrijven minimaal € 33,- per jaar.
IBAN: NL74INGB0003991305 ten name van Wadvaarders te Groningen.

INTERNET

Website: www.wadvaarders.nl
E-mail: wadvaardersinfo@wadvaarders.nl
Twitter: @wadvaarders

Droogvallen met vallen en opstaan. Foto: Nienke Nijp.

COLOFON

Berichten is een uitgave van en voor leden van de Vereniging Wadvaarders en verschijnt tweemaal per jaar (voor- en najaar) in een oplage van 2000 exemplaren.

REDACTIE

Paul Raasveld (redactiesecretaris), Jan Röben, Robbert van der Eijk, Wim Blankenstijn, Nienke Nijp, Annemarie Zuydweg (beeld) en Ineke Weber (website).

E-mail: wadvaardersberichten@wadvaarders.nl
of Postbus 6139, 9702 HC Groningen.

VORMGEVING

Wiep.frl bureau voor grafische vormgeving, Heerenveen.

Aan de inhoud of het ontvangen van Berichten kunnen geen rechten worden ontleend. Overname van foto's en teksten - ook na publicatie op de website van de Wadvaarders - is alleen toegestaan met bronvermelding en met toestemming van de fotograaf of auteur. Nautische kaarten zijn nadrukkelijk niet bestemd voor navigatiedoeleinden.

Erecode voor Wadvaarders

De Vereniging Wadvaarders maakt zich sterk voor “vrije én verantwoorde recreatievaart op de Wadden: met goed zeemanschap, respect voor de Erecode, in evenwicht met de natuur en zonder onnodige beperkingen”.

Hieronder de Erecode, zoals die met alle belangrijke “stakeholders” op het Wad is overeengekomen:

Vogels

- Vaar en anker niet te dicht langs hoogwatervluchtplaatsen.
- Ga pas van boord als vogels die op de waterlijn foerageren zijn verdwenen.
- Loop niet naar groepen vogels toe en blijf dicht bij elkaar.
- Houd extra afstand tot grotere vogels, zoals wulp en lepelaar, tot broedende vogels en vogels met jongen.
- Zorg bij opkomend water weer op tijd aan boord te zijn, zonder de vogels te verstoren.
- Weet dat als de eerste vogels opvliegen, u te dichtbij komt.

Zeehonden

- Vaar niet te dicht langs oevers waar zeehonden rusten.
- Niet varen, ankeren of droogvallen in de buurt van rustende zeehonden.
- Loop er zeker nooit naar toe.
- Weet dat zodra een zeehond zijn kop opsteekt, u te dicht bij de groep komt.

Wat vanzelf spreekt

- Vaar zonder hoge hekgolven.
- Vaar niet sneller dan de wettelijk toegestane snelheid van 20 km per uur (snel-varen is alleen toegestaan in de betonde geulen tussen zee en havens en in de veerbootroutes).
- Gooi geen afval overboord.
- Vermijd harde muziek, luide radio of marifoon.
- Gebruik geen onnodige felle verlichting.
- Houd uw hond aangelijnd.
- Werk niet aan het schip met verf, olie, diesel, oplosmiddelen.
- Ga niet vliegeren. Wadvogels denken dat een vlieger een roofvogel is.
- Probeer niet met motorgeweld los te komen.

Als u zich aan de Erecode houdt:

- kunnen vogels voldoende eten en rusten om gezond te blijven, voldoende jongen te krijgen en groot te brengen en voldoende vetreserves op te doen voor de lange trekreizen;
- kunnen zeehonden voldoende rusten om gezond te blijven, te verharen en hun jongen groot te brengen;
- kunt u blijven genieten van al die rijke en unieke natuur in deze laatste wildernis van Nederland, het Werelderfgoed Waddenzee!

WADVAAARDERS

Mevrouw Haes vraagt hulp aan zesjarige Lutske

Naar aanleiding van Lutske (van zes jaar) die in het vorige nummer van de Berichten vertelt dat zij een pelikaan heeft gezien op het Wad, word ik erg enthousiast. Want ik wil zo graag dat ook (klein-) kinderen van Wadvaren kunnen genieten. Daarom schreef ik Lutske een appje.

De Haas brandt op den Jager los,
De Jager tijgt aan 't vlugten;
o Jager! op het huzepad
Is veel gevaar te duchten.

Lutske, wat mooi dat je een pelikaan hebt gezien. Ik zie ook altijd mooie en bijzondere dingen op het Wad. Ook soms dingen die ik niet verwacht. Het mooiste vind ik dat we er van kunnen genieten en leren en soms begrijpen, waarom iets gaat zoals het gaat.

Jij bent nog piepjong (tenminste dat vind ik, misschien vind jij jezelf al wel behoorlijk oud).

Maar je hebt je ogen goed open. Ik vind het leuk dat je zoveel ziet. Hoe kunnen we er voor zorgen dat er meer kinderen

net als jij alle Wonderen van het Wad (klinkt leuk vind je niet) beleven.

Soms als het slecht weer is, dan is het ook wel spannend. Daar leer je ook weer van, of denk je: dat komt wel goed. De boot en papa en mama kunnen het altijd aan.

Ik vind het soms wel spannend, maar dat zorgt er ook voor dat ik even alles

vergeet en alleen met het water en de boot en het weer bezig ben.

Wat kan ik van jou leren Lutske, hoe vind jij een haven? Is het daar leuk? Is droogvallen leuk maar wel heel alleen? Of juist teveel om te zien.

Ik doe soms domme dingen. Vastlopen op de verkeerde plek als bijvoorbeeld de wind draait. En altijd op de hoogste bult in de omgeving. Maar ik leer daar wel van. Jij leert vast ook heel veel.

Weet jij waarom scholeksters vaak met z'n drieën vliegen en lopen? Ik kan er maar niet achter komen waarom dat is. Wil je dat aan je moeder vragen? Die weet vast alles.

Nou ik vind dat je een prachtige Pelikaan hebt getekend. Het wordt weer voorjaar en de Waterhaes kan straks weer het water in. Ik heb er al weer zin in. Jij ook?!

M.C. Haes, "Waterhaes"

WADVAAARDERS